

Prvá kapitola

Prvých päť rokov bola Alma Whittakerová skutočne len prírastkom vo svete – ako sme prírastkom všetci v takom mladom veku –, a tak jej príbeh zatiaľ nebol vznešený ani veľmi zaujímavý, ak neberieme do úvahy fakt, že toto nepekné batôla prežívalo bez choroby a bez nehody, obklopené bohatstvom, v Amerike tých čias takmer nevídaným, dokonca ani v elegantnej Filadelfii. Stojí za zmienku, ako jej otec nadobudol také obrovské bohatstvo, a tak vám o tom teraz porozprávam, zokiaľ bude me čakať, kým naše dievčatko trochu podrastie a znova upúta nás záujem. Lebo nielen v roku 1800, ale nikdy nebolo bežné, aby sa chudobný, takmer nevzdelaný človek stal vo svojom meste najbohatším obyvateľom, preto spôsob, ako Henry Whittaker zbohatol, je skutočne zaujímavý – hoci možno nie taký vznešený, čo by aj sám ako prvý priznal.

Henry Whittaker sa narodil v roku 1760 v dedinke Richmond, na brehu Temže kúsok od Londýna. Bol najmladším synom chudobných rodičov, ktorí už mali detí viac ako dosť. Vyrastal v domci s dvoma malými izbicami, s hlinenou dlážkou, s takmer rozpadnutou strechou, s jedlom, ktoré bolo na peci takmer každý deň, s matkou, ktorá nepila, a s otcom, ktorý nebil svoju rodinu – na rozdiel od mnohých iných rodín v tých časoch, inými slovami, bol to takmer vznešený život. Jeho matka dokonca mala za domom škvarku pôdy, kde jej kvitla stračia nôžka a vlčí

Elizabeth Gilbert

bôb len na ozdobu, ako dáme. Ale Henry sa nedal oklamať stračou nôžkou a vlcím bôbom. Iba jedna stena ho delila od prasieci a v jeho živote neprešla chvíľa, aby ho chudoba neponižovala.

Možno by Henryho jeho osud tak neurážal, keby nevidel naoko-
lo bohatstvo, s ktorým mohol porovnávať svoje živorenie – no chlapec
počas dospievania videl nielen bohatstvo, ale aj príslušníkov kráľovskej
rodiny. V Richmonde bol palác a boli tam aj záhrady pre radosť, volali
sa Kew Gardens a starostlivo ich zušľachťovala princezná Augusta, ktorá
si z Nemecka priviedla celú suitu záhradníkov pripravených premeniť
skromné anglické lúky na kultivovanú, vznešenú krajinu. Jej syn, budú-
ci kráľ Juraj III., tam v detstve trávil celé letá. Keď sa Juraj stal kráľom,
rozhodol sa zmeniť záhrady v Kew na botanickú záhradu, ktorá mohla
súperiť s ktorýmkoľvek parkom na kontinente. Angličania na studenom,
mokrom, izolovanom ostrove v botanike ďaleko zaostávali za ostatnou
Európu a Juraj III. bol rozhodnutý, že ju dobehne.

Henryho otec sa v Kew staral o sady – bol to prostý muž, páni si ho
vážili, ak si niekto môže váziť jednoduchého ovocinára. Pán Whittaker
mal nadanie na pestovanie ovocných stromov a uctieval ich. („Odplatia
sa zemi za námahu,“ vravieval, „na rozdiel od všetkých ostatných.“) Raz
zachránil kráľovu obľúbenú jabloň, a to tak, že zaštepił výhonok nedu-
žívého stromu na silnejší podpník a zaistil ho. Stromček ešte v ten istý
rok zarodil a onedlho z neho Oberali kilá a kilá jablk. Za tento zázrak sa
pánu Whittakerovi ušla od kráľa prezývka Jabloňový mág.

Hoci Jabloňový mág mal veľké nadanie, bol to jednoduchý človek
a so svojou ustráchanou manželkou vychoval drsných, násilných synov
(vrátane chlapca, ktorý si vyslúžil prezývku Postrach Richmondu, a dvoch
ďalších, ktorí zomreli v krčmových bitkách). Najmladší Henry bol vlas-
tne svojím spôsobom najdrsnejší, ale možno taký musel byť, aby prežil
svojich bratov. Bol ako tvrdohlavý, vytrvalý lovecký pes, chudý, výbušný
výmyselník a stoicky prijímal bitku od bratov – aj iní často skúšali jeho
nebojácnosť a provokovali ho do riskantných kúskov. Henry bol aj bez
bratov nebezpečný experimentátor, zakladal ohne tam, kde to bolo zakáza-
né, lozil po strechách a vysmieval sa paničkám, strašil malé deti, a ľudí by
vôbec neprekvapilo, keby spadol z kostolnej veže alebo utopil sa v Temži
– len čírou náhodou sa taký scenár nikdy nenaplnil.

PODSTATA VŠETKÝCH VECÍ

Ale na rozdiel od svojich bratov Henry mal vlastnosť, ktorá odčinila jeho prehrešky. Alebo, presnejšie, dve vlastnosti: bol inteligentný a zaujímal sa o stromy. Bolo by prehnané tvrdiť, že Henry uctieval stromy ako jeho otec, ale stromy ho zaujímali, pretože to bola jedna z mála vecí v jeho chudobnom svete, ktoré sa dali ľahko osvojiť, a skúsenosť Henryho naučila, že ak sa človek niečo naučí, získa tým výhodu nad inými ľuďmi. Ak človek chcel ďalej žiť (a to Henry chcel) a ak chcel žiť v blahobytke (aj to Henry chcel), potom sa musel naučiť čokoľvek, čo sa dá naučiť. Latinčina, písanie, lukostreľba, jazda na koni, tanec – to bolo Henrymu nedostupné, ale mal stromy a mal vedľa seba otca, Jabloňového mága, ktorý ho trpežlivo učil, aby rozumel stromom.

A tak sa Henry naučil všetko o šteپárskom náradí, hline, vosku a nožoch, aj o fíglnoch pri očkovani, delení, tvarovaní, ťepení, sadení a predvídavom prerezávaní stromov. Naučil sa, ako na jar presádzať stromy, ak je pôda tuhá a zadržiava vodu, alebo ako to robiť v jeseni, keď je pôda redšia a suchá. Naučil sa, ako pripievníť k marhuliám kolíky, aby ich chránil pred vetrom, ako pestovať citrusy v skleníku, ako vydymiť pleseň z egesha, ako odpíliť suché konáre z figovníkov a kedy sa také čosi ani neoplatí robiť. Naučil sa, ako bez milosti a bez výčitiek stiahnuť odľúpnutú kôru zo starého stromu až po zem, aby mu vrátil život na ďalších desať rokov.

Henry sa veľa naučil od otca, hoci sa zaňho hanbil, mal pocit, že je slaboch. Ak je otec skutočne Jabloňový mág, uvažoval Henry, prečo mu kráľ neprejavil svoj obdiv bohatstvom? Aj hlúpejší muž zbohatli – a bolo ich dosť. Prečo Whittakerovci stále žili s prascami, keď nedaleko sa rozkladali šíre zelené trávniky patriace k palácu a v pekných domoch na Maid of Honor Row sluhovia kráľovnej spali pod obliečkami z francúzskej bavlny? Keď raz Henry vyliezol na zdobený záhradný mûr, zazrel dámú v šatách slonovinovej farby, ako cvičí *manège* na bielom koni, a sluha jej hrá na husliach, aby ju zabavil. Ľudia žijú takto aj priamo v Richmonde, a Whittakerovci mali namiesto dlážky len udupanú hlinu.

Ale Henryho otec sa nikdy o nič lepšie neusiloval. Rovnakú biedu plácu dostával celých tridsať rokov a ani raz sa proti tomu nevzbúril, nikdy sa nepostražoval, že musí pracovať vonku aj v najhoršom počasí, a to tak dlho, že mu to zničilo zdravie. Henryho otec volil po celý život opatrné kroky, najmä v styku s ľuďmi lepšími od seba – a on považoval

všetkých za lepších. Pán Whittaker si dal záležať, aby nikdy nikoho neurazil a nevyužíval výhody, aj keď tie výhody boli zrelé na odtrhnutie. Synovi hovorieval: „Henry, buď rozvážny. Ovcu môžeš zabiť iba raz. Ale ak budeš opatrný, môžeš ovcu každý rok ostrihať.“

Ak mal Henry takého mierneho otca, čo mohol čakať od života? Iba ak to, čo si uchmatol vlastnými rukami. Človek by mal mať nejaký zisk, hovoril si Henry, keď ešte nemal ani trinásť rokov. Človek by mal zabít ovcu každý deň.

Ale kde tie ovce nájst?

Vtedy Henry Whittaker začal kradnúť.

Vsedemdesiatych rokoch osemnásteho storočia sa záhrady v Kew stali botanickou Noemovou archou, rástli tam tisícky druhov a každý tyžden prichádzali nové zásielky – hortenzie z Ďalekého východu, magnolie z Číny, papradie z Karibiku. Navyše, Kew mali teraz nového, ambiciozného hlavného inšpektora – sira Josepha Banksa, ktorý sa len nedávno vrátil z triumfálnej cesty okolo sveta ako hlavný botanik na lodi kapitána Cooka HMS *Endeavour*. Banks, ktorý pracoval bezplatne (hovoril, že ho zaujíma jedine sláva Britského impéria, hoci doktorí naznačovali, že ho tak trochu zaujíma sláva sira Josepha Banksa), teraz zbieran rastliny s priam zúrívou väšnou, rozhodnutý vytvoriť skutočne výstavnú záhradu.

Ach, sir Joseph Banks! Krásny, smilný, ctižiadostivý, súťaživý dobrodruh! Ten muž predstavoval všetko, čím Henryho otec neboli. V dvanásťtich troch rokoch sa Banks vďaka závratnému dedičstvu šesťtisíc libier ročne stal jedným z najbohatších mužov Anglicka. Pravdepodobne aj najkrajším. Banks mohol ľahko žiť v prepychu a záhaľke, ale on sa namiesto toho rozhodol stať najodvážnejším botanickým bádateľom – a v záujme tohto poslania neobetoval ani štipku osobnej príťažlivosti. Banks zaplatil veľkú časť prvej výpravy kapitána Cooka z vlastného vrecka, vďaka čomu si mohol vziať na preplnenú loď dvoch sluhov černochov, dvoch sluhov belochov, náhradného botanika, vedeckého tajomníka, dvoch maliarov, jedného kresliča a dva talianske chrty. Banks počas svojich dobrodružných ciest zvádzal tahitské kráľovné, tancoval s divochmi nahý na pláži a pozoroval, ako si mladé pohanky dávajú pri svite mesiaca tetovať zadok.